

POLSKA MACIERZ SZKOLNA.

Redaktor JÓZEF STEMLER.

Adres redakcji i administracji: Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 7.

RATUJMY DUSZE!

W odmęcie nędzy, wśród wołań nieustannych o ratunek zapomniano o cichej a tak bardzo dostojnej Macierzy Szkolnej, która, pracując wciąż niezmordowanie, nie przypominała się zdobytej dawno miłości ludzkiej, czekając cierpliwie, aż inni zostaną nakarmieni i odziani. Walcząc z trudem ponad miarę, zdawałoby się, że z pod ziemi dobywając środków, Zarząd Główny Polskiej Macierzy Szkolnej czynił wszystko, aby sercem wynaleźć każdą potrzebę, aby usłyszeć najcichsze wołanie o pomoc, — więc po całej Polsce, do najdalszych zakątków docierała serdeczna troska Macierzy. W tej chwili zdjęła ją głęboka trwoga i niepokój, gdy patrzy na niepoliczone zastępy analfabetów, na miliony dusz niewidomych, blakających się bez światła w żrenicach wśród życia, które jest bezsłonecznem, nędznem bytowaniem, błędzeniem w pomroce, po omacku. Nie dotrze do ociemniałej duszy takiej żadna myśl jasna, książka nie zagada do niej serdecznie i krzepiąco, nie może do niej orędzia napisać Ojczyzna, przeto analfabeta, najbardziej bolesny kaleka, człowiek nieszcześliwy i przez ułomność swoją najbiedniejszy, stracony jest w milionowej gromadzie swojej dla Ojczyzny, która zne-

kana i mocy dusz potrzebująca, patrzy z trwogą i czeka z lękiem na cud światła, które jej stracone dusze powróci.

Zna tę troskę niezmiernie bolesną, jedną z największych polskich trosk, Macierz Szkolna i pragnie z duszy i z serca uczynić wszystko, aby ten cud przyspieszyć. Przeto w imieniu Ojczyzny, która mieczem i sercem wyrzucając sobie los swój nie może podolać wszystkiemu, aby Jej ulżyć w trudzie, Macierz Szkolna woła tym głosem, który w Polsce nigdy jeszcze nie przebrzmiał bez echa: *Ratujmy dusze!* Ratujmy nieszczęśliwych, pozbawionych światła. Niech Rok Nowy będzie nietylko świtem nowego czasu, lecz niech równocześnie będzie wschodem słońca dla ociemniałych, co oczyma duszy nigdy słońca nie widzieli. Niech każdy grosz swój złoży w dobroczynne ręce Macierzy, a ona, drogi wszystkie do dusz, światła łaknących znająca, pójdzie w każdy zaułek, dotrze do każdego zakątka i do każdej katakumby, w której się męczą ludzie żywi i za te grosze, sercem dane, w dłoniach swoich światło im poniesie, z mozołem radosnym nauczy czytania miliony, z cierpliwym trudem otworzy im oczy na jasność życia w Ojczyźnie.

Morzem krwi zalał się nieszczęśliwy lud sąsiedni, bo go zabiła ciemnota. Morzem miłości zalejemy lud nasz, zaniósłszy mu książkę.

Oto jest wielkie wołanie dnia dzisiejszego: *Ratujmy dusze!* Któż nie odpowie na ten krzyk serca, któż się ociągać będzie z pomocą, o którą przejmującym głosem woła Macierz Szkolna.

Ks. Kardynał A. Kakowski.
Marszałek poseł Trąpczyński.
General Józef Haller.
Centralne Towarzystwo Rolnicze.

Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów.
Koło Architektów.

- Koło Polek.
 Koło Pracy Kobiet.
 Koło, Ziemianek.
 Koło Obrony Kresów Wschodnich.
 Koło Zjednoczenia Kresów Wschodnich z całością Rzeczypospolitej Polskiej.
 Liga Antybolszewicka.
 Obywatelski Komitet Wykonawczy Obrony Państwa.
 Polskie Tow. Białego Krzyża.
 Polskie Tow. Czerwonego Krzyża.
 Polskie Powszechne Tow. Farmaceutyczne.
 Redakcja „Kurjera Warszawskiego“.
 Red. „Kurjera Polskiego“.
 Red. „Gazety Porannej 2 grosze“.
 Red. „Gazety Warszawskiej“.
 Red. „Myśli Niepodległej“.
 Red. „Rzeczypospolitej“.
 Red. „Świata“.
 Red. „Tygodnika Ilustrowanego“.
 Stow. Techników.
 Stow. Kupców Polskich.
 Stow. Lekarzy Polskich.
 Tow. Ekonomistów i Statystyków Polskich.
 Tow. Ogrodnicze.
 Tow. Rozwoju Przemysłu, Rzemiosł i Handlu.
 Tow. Opieki nad Zabytkami Przeszłości.
 Tow. Wioślarskie w Warszawie.
 Tow. Miłośników Historji w Warszawie.
 Tow. Dziennikarzy i Literatów.
 Tow. Przemysłowców Król. Polsk.
- Tow. Wzajemnej Pomocy Pracowników Handlow. i Przemysł. w Warszawie.
 Wolna Wszechnica Polska.
 Wyższa Szkoła Handlowa w Warszawie.
 Związek Banków w Polsce.
 Związek Ziemian.
 Związek Kółek Rolniczych C. T. R.
 Baliński Ignacy, prezes Rady Miejskiej.
 Ks. Bursche Jul., superintendent.
 Dmochowski Jan.
 Drzewiecki Piotr, prezydent m. st. Warszawy.
 Czetwertyński Seweryn, poseł.
 Chrzanowski Zygmunt.
 Grabski Władysław.
 Ks. Godlewski, prałat.
 Kochanowski Jan, rektor.
 Kostanecki Antoni.
 Ks. dr. Lutosławski Kazimierz.
 Ks. Loth August, pastor.
 Generał p. por Latinik Franciszek Ksawery.
 Makuszyński Kornel.
 Nowodworski Franciszek.
 Ks. Nowakowski, poseł.
 Osuchowski Antoni.
 Oppman Artur.
 Ks. Oraczewski.
 Radziszewski Ignaty, rektor.
 Rudnicki Jan, poseł.
 Rząd Antoni, poseł.
 Świeżyński Józef.
 Śliwiński Stanisław, minister.
 Zawadzki, generał.

W SPRAWIE ZEBRANIA WALNEGO.

Cały szereg okoliczności, utrudniających pracę i rozwój Kół i instytucyj P. M. S. wpłynął na decyzję Zarządu Głównego, mocą której termin Zebrania Walnego został odłożony na miesiące letnie 1921 roku. Przyczyny te podaje ogólnie umieszczone obok sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego P. M. S., a uzupełnić je należy wskazaniem na zły stan komunikacji, trudności w zapewnieniu kwater dla delegatów oraz trudności aprowizacyjne, — na co skarżyli się delegaci na konferencję oświatową, zwołaną przez Zarząd Główny 7 listopada 1920 r.

Wspomniana konferencja narysowała opłakany stan organizacji P. M. S., wywołany najazdem bolszewickim we wschodniej połaci kraju i rozprzężeniem spowodowanem zgłoszeniem się do szeregów oraz zmianą miejsca zamieszkania licznych działaczy społecznych i oświatowych, — w okolicach zachodnich.

Biorąc przeto względy te pod uwagę Zarząd Główny postanowił odłożyć termin Zebrania Walnego, by tymczasem Koła, rozbite pośrednio lub bezpośrednio katastrofą wojenną, mogły zebrać na nowo siły, skrzepnąć, ustalić kierunki pracy w myśl wskazań Konferencji i Zarządu Głównego i pracę tę rozpocząć. Z drugiej strony zmienione na lepsze warunki komunikacyjne i aprowizacyjne oraz możliwość przygotowania kwater dla delegatów, zachęca reprezentantów Kół do przybycia, co nada temu Zebraniu pożądaną charakter — tak pod względem liczebnym, jak i sprawozdawczym.

Niezależnie od oznaczenia terminu Zebrania Walnego podaje Zarząd Główny P. M. S. do wiadomości sprawozdanie z działalności w r. 1920 i wzywa Zarządy Okręgowe i Zarządy Kół do nadsyłania sprawozdań o stanie swej organizacji i działalności.

SPRAWOZDANIE ZARZĄDU GŁÓWNEGO P. M. S. za rok 1920.

Działalność Tow. Polska Macierz Szkolna w sprawozdawczym, 1920 roku, znacznie osłabła. Cały szereg czynników, związanych z wojną, wyczerpującą, w drugiej połowie roku sprawozdawczego, wszystkie siły społeczeństwa, — hamował, a nawet wprost uniemożliwiał normalny bieg życia Polskiej Macierzy Szkolnej. Do takich czynników należy w pierwszym rzędzie zaliczyć zmniejszoną ofiarność społeczeństwa na cele oświatowe, wywołaną potrzebami wojennymi, zubożeniem pewnej części społeczeństwa, świadczącej dawniej poważnie, — a ponadto i tem niewłaściwem zupełnie przeświadczeniem ogółu, że podatek opłacany państwu na cele oświatowe, zwalnia od materialnych i moralnych świadczeń na rzecz instytucji kulturalno-oświatowej. Tymczasem wydatki związane z prowadzeniem akcji P. M. S. zupełnie nie zmalały, owszem sześciokrotnie wzrosły w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Duże utrudnienia w pracy organizacyjnej spowodowane były również warunkami komunikacji, które utrudniały niezbędną i tak ważną łączność Z. Gł. z Kołami.

Brak inteligencji, która, przed wojną, pracując po większej części honorowo, była duszą i motorem organizacji, a którą warunki życia w roku sprawozdawczym wprzęgły w jarzmo ciężkiej pracy zarobkowej, bądź powołały w szeregi walczących, — był przeszkodą poważną w prowadzeniu prac P. M. S. Największą jednak klęską dla Kół P. M. S. we wschodniej części Państwa, był sierpniowy najazd bolszewicki. Pociągnął on za sobą rozproszenie inteligencji polskiej, rozbitcie organizacji setek Kół Macierzy, zniszczenie licznych, tak obecnie drogich bibliotek i wszelkiego innego dorobku Kół P. M. S.

ZARZĄD GŁÓWNY P. M. S.

zdając sobie sprawę, iż wymienione przeszkody są natury przemijającej, energję swoją skierowywał z jednej strony ku podtrzy-

maniu działalności w granicach, na jakie pozwalały warunki, z drugiej znowu na przygotowanie materiałów, potrzebnych do akcji oświatowej w czasach powojennych.

Konferencja przedstawicieli Zarządów Okręgowych i Kół P. M. S. oraz przedstawicieli Obywatelskiego Komitetu Obrony Państwa, zwołana przez Zarząd Główny w d. 7 listopada 1920 r. dała obraz najpilniejszych potrzeb oświatowych. Zjazd ten nakreślił plan działalności, wskazując P. M. S. tę dziedzinę pracy, która pozostawiona być musi samemu społeczeństwu, — a mianowicie oświatę pozaszkolną. Wyznaczono P. M. S. trzy kierunki w tej dziedzinie: 1) walkę z analfabetyzmem; 2) zakładanie uniwersytetów ludowych i akcję odczytową; 3) zakładanie bibliotek i ułatwianie czytelnictwa. Pracę postanowiono oprzeć na stałych instruktorach oświatowych. Prawidłowa i planowa działalność P. M. S. wymaga, by Zarządy Okręgowe utworzyły stałe etaty dla instruktorów oświatowych. Kandydatów wyszukują i utrzymują Zarządy Okręgowe, Zarząd Główny urządza kursy instrukcyjne i zasiła odpowiednimi wskazówkami i wydawnictwami.

Zarząd Główny w roku sprawozdawczym stanowili pp.: Józef Świeżyński (prezes), Ignacy Baliński (wiceprezes), Jan Nowicki (wiceprezes), Józef Bojasiński (sekretarz), Mieczysław Jankowski (sekretarz), Jan Dmochowski (skarbnik), Dr. Antoni Rząd (zast. skarbnika), Marja Kretkowska, Kazimierz Kujawski, Antoni Ponikowski, ks. kan. Alfons Trepkowski i Karol Wierczak. W czerwcu złożył mandat p. Antoni Ponikowski, a na jego miejsce wszedł p. Julian Henneberg.

Wydział Pedagogiczny P. M. S. stanowili pp.: Paweł Sosnowski, Józef Świeżyński, ks. Alfons Trepkowski, Tadeusz Błażejewicz, Józef Bojasiński, Kazimierz Czerwiński, Kazimierz Konarski, Gustaw Simon, Czesław Tarkowski, Karol Wierczak i Józef Stemler.

Z ważniejszych spraw, które były przez Wydział rozpatrywane wymienić należy: opracowanie projektu programu działalności P. M. S., serji katalogów książek dla różnych kategorii czytelników, programu kursu instruktorów oświatowych, rozpatrzenie nadesłanego przez Min. W. R. i O. P. projektu ustawy o oświacie

pozaszkolnej, porozumiewanie się z autorami i ocenianie zamawianych prac, które jako wydawnictwa P. M. S. wydawano; wreszcie organizacja kształcenia i doksztalcania nauczycieli.

Kursy Uzupełniające P. M. S. dla nauczycieli i nauczycielek szkół powszechnych do końca roku szkolnego 1919/20 prowadzone były według programu opracowanego przez Wydział Pedagogiczny P. M. S. Z chwilą opracowania przez Ministerstwo W. R. i O. P. programu Kursów uzupełniających początkowych i końcowych, oraz ogłoszenia okólnika, zobowiązującego nauczycieli niewykwalifikowanych do złożenia egzaminu kwalifikacyjnego najpóźniej do stycznia 1925 r., — dotychczasowy program Kursów P. M. S., jako różniący się w wielu punktach od programu ministerjalnego, a przedewszystkiem jako wymagający trzech lat studjów nad jedną grupą przedmiotów, utracił swe znaczenie. Po przeprowadzeniu konferencji z przedstawicielami Ministerstwa W. R. i O. P. Wydział Pedagogiczny P. M. S. postanowił dawne Kursy P. M. S. zlikwidować, przyjąć program ministerjalny i zorganizować oparte na nowym programie, miesięczne Kursy uzupełniające dla niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych.

Kursy rozpoczęły się d. 21 czerwca 1920 r., po nabożeństwie wykładem wstępnym prof. G. Simona: „Obowiązki społeczne nauczyciela“. Napływ słuchaczy był tak liczny, że okazała się potrzeba utworzenia drugiego równoległego kursu humanistycznego. Ogółem słuchaczy było 526, z tego na kursie humanistycznym 235, na metodyczno-pedagogicznym 140, na fizyko-matematycznym 70, na gimnastycznym 45, na kursie robót 36. Wykładali: religję — ks. kan. A. Trepkowski, język polski — prof. Saski, historję Polski — prof. K. Chodynicki, historję powszechną i geografję Polski — prof. E. Kipa, metodykę języka polskiego — J. Złotnicka, metodykę religji — ks. Murawski, metodykę historji — prof. Mościcki, metodykę przyrody i fizykę — prof. M. Heilpern, metodykę geografji — p. Fleszarowa, pedagogikę i dydaktykę — p. Aniela Szycówna, arytmetykę i algebrę — prof. Z. Gabszewicz, geometrję — prof. J. Grabowski, higienę — dr. T. Jaroszyński, anatomję, fizjologję, ratownictwo — dr. Offmański, gimnastykę — p. Noskiewicz.

Wykłady trwały od d. 20 lipca i pomimo lipcowych wypad-

ków normalny przebieg zajęć szkolnych nie został zakłócony. Słuchacze, którzy otrzymali świadectwa z ukończenia kursu początkowego P. M. S. mają prawo wstąpienia, w lecie 1921 r., na kurs końcowy, bez względu na to, czy zostanie on zorganizowany przez P. M. S. czy też przez Min. W. R. i O. P. Na prowadzenie Kursów otrzymał Zarząd Główny od Ministertwa W. R. i O. P. zapomogę mk. 30,000. Ułatwienia dla słuchaczy pod względem mieszkaniowo-aprowizacyjnym uzyskał Zarząd Główny dzięki pomocy Rady Głównej Opiekuńczej, Ministerstwa apro wizacji oraz Magistratu m. st. Warszawy.

Uniwersytet Korespondencyjny P. M. S. pod kierunkiem p. Jana Grabowskiego, rozpoczął akcję przygotowawczą do uruchomienia kilku kursów nauki drogą korespondencji. Komisja programowo-podręcznikowa (pp.: J. Świeżyński, K. Czerwiński, J. Bojasiński, K. Wierczak i J. Grabowski) opracowała program szczegółowy i porozumiała się z autorami, którzy mieli pisać odpowiednie podręczniki. Na razie postanowiono uruchomić dwa kursy: ogólny p. t. *Polak-Obywatel* i specjalny p. t. *Handlowiec*. Uczestnicy zgłaszali się licznie, niestety, wypadki wojenne akcję tę zatamowały. W międzyczasie z myślą stworzenia podobnej instytucji wystąpiło polsko-amerykańskie Towarzystwo Szkoły Korespondencyjnej „Palatyn“. Aby uniknąć rozpraszania sił, oraz ze względu na zasób doświadczenia, jakiem Towarzystwo to w tej dziedzinie rozporządza, wreszcie wobec znacznych środków, jakie na ten cel przeznaczyło, Zarząd Główny P. M. S. postanowił odstąpić Tow. „Palatyn“ wyniki swej pracy organizacyjnej w tym zakresie. Umowa zawarta zobowiązuje Tow. „Palatyn“ do prowadzenia, wśród kursów specjalnych, także kursu ogólnego, zapoczątkowanego przez P. M. S. p. t. „Polak-Obywatel“, według programu, opracowanego przez Komisję P. M. S.

Również zastrzegł sobie Zarząd Główny prawo prowadzenia Kursów Korespondencyjnych uzupełniających, dla nauczycieli szkół powszechnych. Kurs taki, mający na celu ułatwienie słuchaczom kursu początkowego przygotowania się drogą korespondencji do Kursu końcowego rozpoczął się 20 grudnia przy udziale 77 uczest-

ników-korespondentów i wybitnych pedagogów warszawskich, jako profesorów-korespondentów.

Książnica nauczycielska P. M. S., mająca na celu ułatwienie wypożyczania i nabywania cenniejszych dzieł pedagogicznych i naukowych, wypożyczyła w roku sprawozdawczym książek 3958.

Wypożyczalnia szkolna im. M. Arcta dostarczyła szkołom 3728 kompletów książek. Każdy komplet zawiera 40—50 książek odpowiednich jednakowej treści, dla użytku całej klasy, zatem obsłużyła wypożyczalnia w tym roku 3728 klas, umożliwiając nauczycielom wyzyskiwanie tych wszystkich walorów pedagogiczno-dydaktycznych, jakie daje zajęcie równoczesne wszystkich uczniów oddziału tą samą lekturą domową.

Miesięcznik „Polska Macierz Szkolna”, organ Zarządu Głównego P. M. S. roztrząsał teoretyczne zagadnienia, dotyczące spraw kulturalno-oświatowych, podawał okólniki i zarządzenia Zarządu Głównego, sprawozdania i korespondencje Kół oraz dział informacyjny. Prenumerata wynosiła mk. 36, od 1/XI mk. 120 rocznie.

Wydział Księgarski P. M. S. stanowili pp.: dr. Szczepny Broniewski, Seweryn Dziubałowski, Kazimierz Konarski, Bolesław Koskowski, Kazimierz Król, Stanisław Kurzyna, dr. Antoni Puławski, dr. Antoni Rząd, dr. Władysław Starkiewicz, dr. Józef Świeżyński, Oskar Szeller.

W ciągu roku 1920 wydano następujące książki i broszury:

1. Wł. Umińskiego „O węglu kamiennym” (wyd. 2, str. 28, cena mk. 2.40);
- Wł. Umińskiego „Ogień” (wyd. 3, str. 30 — mk. 2.80);
3. M. Karczewskiej „O uprawie warzyw” (wyd. 4, str. 88 — mk. 8);
4. W. Osterloff’a „Posiew”. Część I (wyd. 2, str. 144 — mk. 8);
5. A. Puławskiego „Pogadanka o tyfusie plamistym” (wyd. 2, str. 46 — mk. 2);
6. M. Brzezińskiego „Podarunek” (wyd. 17, str. 234 — mk. 20);
7. A. Potockiego „O Janie Gutenbergu” (wyd. 5, str. 39 — mk. 5.40);
8. M. Brzezińskiego „Nasi wrogowie i przyjaciele wśród ptaków” (wyd. 5, str. 111 — mk. 18);
9. K. Konarskiego „Wizerunek prawego Polaka” (str. 11 — mk. 2);
10. A. Janowskiego „Po-

tego Polski" (str. 23 — mk. 5); 11. E. Zorjana „Bohaterskie boje" (wyd. 3, str. 64, — mk. 12); 12. W. Osterloff „Posiew". Część II (wyd. 2, str. 207 — mk. 26); 13. Z. Rudnickiej „Jakie pożytki mamy z elektryczności" (wyd. 2, str. 80 — mk. 16); 14. M. Bielińskiej „Dwaj przyjaciele" (wyd. 2, str. 24 — mk. 7.20); 15. J. I. Kraszewskiego „Kordecki" (wyd. 2, str. 331 — mk. 60); 16. M. Brzezińskiego „Jak zbudowane jest ciało człowieka" (wyd. 6 — mk. 16); 17. J. Holewińskiego „Sposób na drożyznę" (str. 19 — mk. 3.20); 18. E. Orzeszkowej „Czarownica" (wyd. 4, str. 46 — mk. 10); 19. M. Brzezińskiego „Pogadanki o wnętrzu ziemi" (wyd. 6, str. 69 — mk. 18); 20. E. Zorjana „Dopust Boży" (wyd. 6, str. 65 — mk. 18); 21. M. Bogusławskiej „Rok polski" (str. 48 — mk. 16); 22. J. Grajnera „Dziwne przygody Lorka Ślęzaka" (wyd. 2, str. 40 — mk. 15); 23. A. Gensówny i J. Batorowicza „Jasełka" (wyd. 2, str. 24, — 6.40); 24. E. Eichlera „Jak się zachowywać w chorobach zakaźnych" (wyd. 3, str. 120 — 30 mk.); 25. Miłkowskiego (Jeża) „Palec Boży" (wyd. 3, str. 63 — mk. 8); 26. Z. Rudnickiej „Węgiel" (wyd. 3, str. 23 — 8 mk.); 27. H. Orszy „Z życia królowej Jadwigi" (wyd. 3); 28. Domosławy „W wigilię Bożego Narodzenia"; 29. M. Heilperna „Jak żyją i chorują rośliny w ziemi"; 30. J. Gażyńskiej „Wypisy dla dorosłych" (w druku).

Ogółem 348,800 egzemplarzy.

Wydział Skarbowo - Administracyjny stanowili pp.: Jan Dmochowski (przewodniczący), Tadeusz Baniewicz, Julian Henneberg, Mieczysław Jankowski, Włodzimierz Pruszewski, Franciszek Piekarski, dr. Stefan Rontaler, dr. Antoni Rząd, dr. Józef Świeżyński, Adam Wozdecki.

Wydział odbył 41 posiedzeń. Zarządy Kół nadesłały dziesięcinę w ogólnej sumie mk. 5,378 f. 64. Obrót Kasy Zarządu Głównego w roku 1920-ym wynosił mk. 2,330,129 fen. 58. Kasa uskuteczniła 904 wypłaty i przyjęła 1,352 wpłaty. Zapomóg wydano:

z funduszu ogólnych	mk. 36514.95
z funduszu ś. p. ks. Czesława Światopełk-Mirskiego	15000.—
„ na potrzeby kresowe	159567.28

Razem mk. 211082.23

Zapisy.

W roku 1920 podjęto legat ś. p. A. Kowalskiego, wypłacony przez Kasę Literatów i Dziennikarzy w Warszawie w kwocie rb. 7331 kop. 69.

Dary.

Koło Polek ze Straffordu nadesłało 244 dolary.

Puszki do zbierania ofiar.

Ogólna ilość puszek, będących w użyciu w roku sprawozdawczym wynosiła 125. Uzyskano z tego źródła mk. 100284 f. 94, mk. niemieckich 127.—, kor. 164 hal. 74, rb. 215 kop. 42½, dolar 1, szylingi 2 (srebrne).

Kwesta Majowa.

Przykładem lat ubiegłych i w roku sprawozdawczym Zarząd Główny zajął się przygotowaniem odpowiednich materiałów w celu ułatwienia Kołom Macierzy zorganizowania tradycyjnej Kwesty Majowej.

Przygotowano:

Afisze-Plakaty sprzedawano Kołom po mk. 10.—; Mapa Polski Nr. 1 (gospodarcza) po cenie mk. 2.—; Mapa Polski (gosp.-polityczna) po mk. 3.—; Mapa Polski (polit.-statystyczna) po mk. 6.—. Nalepki format mały, średni i większy, sprzedawano Kołom po 20 fen., 50 fen. i mk. 2. Żetony brązowe w cenie mk. 10; Znaczkki papierowe 1000 szt. za 20 mk.

Wydano broszury: „Potęga Polski“ Janowskiego—sprzedawano Kołom po mk. 3.— i „Wizerunek Prawego Polaka“ Konarskiego po mk. 1 fen. 50.

Ogólne rozchody na materiały, a mianowicie na wykonanie, sprowadzenie, wydatki na wynagrodzenie personelu, wydatki kancelaryjne i t. p. wynosiły mk. 132989 fen. 03.

Ogólny przychód ze sprzedaży materiałów dla Kwesty Majowej wyniósł mk. 156882 fen. 78, czysty zaś zysk mk. 23893 f. 75, przyczem pozostał znaczny remanent materiałów.

Bilans majątkowy Towarzystwa

w dniu 31-ym

STAN CZYNNY.

	mk.	fen.
Kasa	86299	33
Bank Towarzystw Spółdzielczych	206358	—
„ „ „ „ „ rb. 1607 —	3805	12
„ Zachodni	438	81
„ „ (rachunek oddzielny)	261	52
„ Handlowy	810	—
„ Przemysłowy	315	—
Pocztowa Kasa Oszczędności	5798	38
5% Polska Pożyczka Państwowa	714800	—
Papiery %-owe własne	20792	—
„ „ „ Funduszu na potrzeby kresowe	926434	—
„ „ „ Funduszu Krzewienia Wiedzy		
„ „ „ Handlowej	90505	82
„ „ „ „ „ ś. p. A. Sokołowskiego	4968	—
„ „ „ „ „ K. Buszczyńskiego	62412	90
„ „ „ „ „ K. Kowalskiego	15700	—
Inwentarz	6294	72
Papier	37507	75
Przeźrocza	88211	—
Zapomogi zwrotne	2000	—
Drukarnia	89504	62
Puszki	765	19
Księgarnia	263300	—
Różne rachunki	4195	—
Sumy przechodnie	1200	30
	2632677	46

Polskiej Macierzy Szkolnej

grudnia 1920 r.

STAN BIERNY.

			mk.	fen.
Majątek Towarzystwa			296037	44
Fundusz na potrzeby kresowe			876574	51
Fundusz Krzewienia Wiedzy Handlowej				
a) kapitał	97416	—		
b) odsetki	14806	28		
c) ofiary	108	—	112330	28
Fundusz im. ś. p. K. Buszezyńskiego				
a) kapitał	62308	—		
b) odsetki	1871	65	64179	65
Fundusz im. T. Kościuszki				
a)	4000	—		
b)	1170	—	5170	—
Fundusz im. ś. p. Lutosławskich			10803	40
„ „ ś. p. A. Sokołowskiego			7925	13
„ „ ś. p. A. Kowalskiego			16003	96
„ „ ś. p. ks. Światopełk-Mirskiego			39517	50
„ „ ś. p. Zofji Bukowieckiej			41040	—
„ amortyzacyjny			2380	27
Odsetki od Funduszu ś. p. Żurakowskiego			1704	—
Bank Tow. Spółdzielczych (rach. zabezp. pap. $\frac{0}{0}$)			1119010	—
Sumy przechodnie			40001	32
			2632677	46

DOCHODY:

	mk. fen.	
Ofiary	465166	37
Ofiary z list noworocznych	73074	32
Różnice na pieniądzach zagranicznych	25586	34
Wielka Kwesta Majowa: 1919 r. (reszta) 1553 —		
1920 r. 22893 75	24446	75
Różni za ofiarowane papiery procentowe	20792	—
Odsetki od Funduszu na potrzeby kresowe	18110	30
Prowizja od Pożyczki Państwowej	13820	50
Składki członków: a) dożywotnich 1500 —		
b) wspierających 2540 50	4040	50
Koła	5378	64
Żetony i Obrazy Kościuszkowskie	165	50
Antykwarnia	126	50
	650707	72

WYDATKI:

	mk. fen.	
Koszty ogólne	295474	01
Odsetki	32589	67
Wydawnictwo miesięcznika	31806	14
Zakłady kulturalne i oświatowe (zapomogi)	28046	45
Księgarnia	15557	61
Zapomogi różne	8468	50
Wydział Pedagogiczny	1275	46
Amortyzacja ruchomości	629	47
	413847	31
Przewyżka dochodów	236860	41
	650707	72

Koszty ogólne.

Wynagrodzenie pracowników	217242	—
Opał i światło	27190	89
Druki i materiały piśmienne	15521	50
Prowizja za inkaso	10272	97
Różne wydatki	7668	15
Lokal	5219	50
Koszty przejazdów	3906	—
Telefon	3069	90
Pocztą i telegraf	2083	45
Lustracja Kół	1914	—
Porządki w lokalu	905	65
Zjazd Oświatowy	480	—
	<u>295474</u>	<u>01</u>

Wydział Pedagogiczny.

Biblioteka Wydziału Pedagogicznego	139	85
Sekretariat	73531	20
Kursy Uzupełniające P. M. S.	13116	85
Biblioteka szkolna im. M. Arcta		4958 40
Przeźrocza, odczyty i broszury odcz.		80826 —
Materiały pedagogiczno-oświatowe	5622	30
Wydawnictwa odczytowe	1628	—
Książnica nauczycielska		6416 21
Lokal i porządki	2295	83
Kursy oświatowe	74	70
Uniwersytet korespondencyjny		2811 66
Pośrednictwo pracy		121 —
	<u>96408</u>	<u>73</u>
		95133 27
Przewyżka wydatków		1275 46
		<u>96408</u> 73

PAPIERY PROCENTOWE.

Własne.

2	akcje Banku Ziemskiego w Poznaniu	.	.	2000	—
2	" Tow. Fr. Karpiński	.	rb. 500	—	1080
1	" " „Uranja“	.	" 200	—	432
8	" " Cukrowni „Ciechanów“	.	" 4500	—	9720
2	" " Gerlach i Pulst	.	" 500	—	1080
2	" Zakładu Kąpielowego „Nałęczów“	.	3000	—	6480
					<u>20792</u>

Funduszu na potrzeby kresowe.

5 $\frac{0}{0}$	L. Z. Tow. Kred. m. Częstochowy	rb. 10000	—	16110	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Kalisza	" 12500	—	20000	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Kiele	" 20000	—	31100	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Lublina	" 52000	—	84390	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Łodzi	" 64900	—	103478	50
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Piotrkowa	" 95000	—	148029	50
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Radomia	" 60000	—	93600	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Siedlec	" 1000	—	1425	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Suwałk	" 1000	—	1320	—
4 $\frac{10}{20}$	" " Wileńskiego Banku Ziemskiego	7000	—	7180	—
5 $\frac{0}{0}$	Długoterminowa Pożyczka Państwowa 1920 r.			419800	—
5 $\frac{10}{20}$	Renta Królestwa Węgierskiego	kor. 364000	—	1	—
					<u>926434</u>

Funduszu Krzewienia Wiedzy Handlowej

5 $\frac{0}{0}$	L. Z. Tow. Kred. Miejsk. m. Warszawy	rb. 16900	—	32250	96
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " " "	" 400	—	824	—
4 $\frac{10}{20}$	" " " " " Ziemskiego	" 12750	—	25290	06
5 $\frac{10}{20}$	Pożyczka m. st. Warszawy	" 16000	—	32140	80
					<u>90505</u>
					82

Funduszu im. ś. p. Sokołowskiego.

4 $\frac{1}{2}$ %	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy	rb. 700	—	1288	—
4 $\frac{1}{2}$ %	" " " " Ziemskiego	" 2000	—	3680	—
				<u>4968</u>	—

Funduszu im. ś. p. Konstantego Buszczyńskiego.

	Akcje Tow. Kolei Podjazdowych	rb. 7100	—	7100	—
	" " Budowy i Prow. Hoteli				
	w Warszawie.	" 2750	—	2750	—
	" " Fabryki Cukru „Opole“	" 17000	—	17000	—
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy	" 2100	—	4850	90
6%	Obligacje m. Warszawy	" 5150	—	10712	—
	Akcje Warsz. Tow. Ubezp. od Ognia	" 3000	—	3000	—
	" Banku Ziemskiego w Poznaniu	mk. 17000	—	17000	—
				<u>62412</u>	90

Funduszu im. ś. p. A. Kowalskiego.

5%	Polska Pożyczka Państwowa długoterm. 1920 r.	15700	—
----	--	-------	---

Działalność Kół P. M. S. W r. 1920 zatwierdził Zarząd Główny Koła w następujących miejscowościach: Żarnów (p. Opoczno), Działdów,—Zarząd Okręgowy ziemi Wołyńskiej z Kolanami w Kowlu, Lubomlu, Dubnie, Równem, Bereznem, Korcu, Krzemieńcu, Ostrogu, Zdobunowie, Sławucie, Zasławiu, Zwiąhlu, Rożyszczach, Nieświeżu, Olyce, Włodzimierzu i Olewsku. Powstałe w Warszawie Koła im. Jul. Słowackiego i im. Zofji Bukowieckiej przydzielono do okręgu Warszawskiego.

Działalność Kół, z przyczyn na wstępie przedstawionych, znacznie osłabła. Były jednakowoż miejscowości, w których Koła działalność swoją spotęgowały, a z tych w pierwszym rzędzie wymienić należy Radom.

Z przejawów ogólnych podnieść należy, iż w szkolnictwie P. M. S., zgodnie z wytycznymi Zarządu Głównego, zaznaczyła się tendencja przekazywania szkół, utrzymywanych przez Koła — gminom, względnie przekształcania szkół średnich na powszechne (Pyzdry, Tarnogród).

Sprawozdania Kół i Zarządów Okręgowych będą w miarę możliwości drukowane w miesięcznikach P. M. S. w r. 1921.

Koło Uniwersytetu Ludowego. Wykłady systematyczne w r. 1920 odbywały się wieczorem codziennie, prócz sobót — w pierwszym semestrze, prócz czwartków i sobót — w semestrze drugim. W niedziele po południu urządzane były odczyty popularne, rano zaś wycieczki dla słuchaczy, zwiedzanie wystaw i t. p.

Instytucja, jak w latach poprzednich, korzystała z lokalu gimnazjum św. Stanisława (ul. Trauguta № 1). W ciągu obu semestrów zapisanych było osób 622 (mężczyzn 177, kobiet 445), słuchaczy było zaś 1266, kompletów 35. Najwięcej zapisów oraz godzin wykładowych było na wydziale humanistycznym — osób 656, godzin 407; mniej na matematycznym — osób 346, godzin 244; najmniej zaś na przyrodniczym — osób 56, godzin 46. Nauka rysunków prowadzoną była w 1 komplecie przez 26 godzin. Odczytów odbyło się w obu półroczach 23, osób obecnych było 1524. Wśród słuchaczy przeważali rzemieślnicy, sporo było także robotników, młocianów, handlowców; wśród słuchaczek większość stanowiły krawcowe, hafciarki, ochraniarki. Biblioteka liczy koło 3,000 tomów, czytelników w I półroczu było 69, dzieł wypożyczono 140, opłata wynosiła 50 fenigów miesięcznie, w II semestrze z powodu porządkowania księgozbioru biblioteka była nieczynna. Wytworzona przez słuchaczy organizacja „Ognisko“, urządziła 8 wycieczek, w których wzięło udział 640 osób, prócz tego koncert i przedstawienie amatorskie przy obecności 400 osób. Chór zorganizowany przez „Ognisko“ składał się z 30 osób. Dochodów miał Uniwersytet Ludowy w r. 1920 o 8,023 mk. więcej niż wydatków, preliminarz budżetowy na r. 1921 przewiduje jednak niedobór w sumie 46,000 marek.

Zarząd Koła Uniwersytetu Ludowego P. M. S. w roku 1920 stanowili pp.: dyrektor Adam Jaczynowski — przewodniczący, S. Chyczewska — skarbniczka, M. Markowska — sekretarka, B. Janowski — rachmistrz oraz H. Dzierzbicka, J. Jasińska, J. Ślósarska, G. Simon; zastępcy: C. Krzesimowska, J. Kwiatkowski, J. Krysiński.

Kursy dla dorosłych w Radzynie. Kursy P. M. S. rozpoczęły się d. 7 stycznia i trwały do 14 kwietnia 1920 r.

Kursy rozpadały się na 2 części: I kurs niższy, na który przyjmowani byli nie umiejący pisać lub rachować, lecz umiejący jako tako czytać; słuchacze nauczyli się pisać i rachować w zakresie czterech działań. Na II-gi kurs przyjmowano już umiejących czytać, pisać i rachować; słuchacze poznali główne zasady pisowni i gramatyki polskiej, nauczyli się czterech działań ułamkami prostymi i dziesiętnymi. Oba kursy słuchały wspólnych wykładów z historii Polski, geografii, przyrody i higieny.

Analfabeta zupełny nie zgłosił się ani jeden, mimo specjalnej agitacji i zapewnienia, że będą uczyć się w oddzielnym lokalu.

Zapisanych było:

na pierwszy kurs 11 mężczyzn i 9 kobiet,

na drugi „ 52 „ 37 „

razem zapisanych było 109 osób. Przeciętnie uczęszczało w miesiącu 61 osób.

Nauka polskiego i rachunków była prowadzona systematycznie, dla każdego kursu oddzielnie, przy dwóch wykładowych równocześnie. Wykłady z historii, geografii, przyrody i higieny w formie odczytów lub pogadanek wygłaszane były dla wszystkich razem, przy udziale t. zw. wolnych słuchaczy. Ogółem odczytów takich wygłoszono 39. Słuchaczy przeciętnie na każdym wykładzie było 80. Na systematyczną naukę przeznaczono tygodniowo 6 godzin (dla obu 12), na odczyty 3, razem 15 godzin tygodniowo.

Słuchacze opłacali w pierwszym miesiącu za naukę po 6 mk. miesięcznie, w następnych po 10 mk. Zawdzięczając temu można

było Kursy przeciągnąć do połowy kwietnia, gdyż ci, którzy wpisali się, stale uczęszczali na wykłady. Niezamożni byli od opłaty uwolnieni; od wolnych słuchaczy pobierano 50 fen. od wykładu. Kurs odbywał się w lokalu P. M. S. w godzinach wieczornych, między godz. 6 a 10.

Na Kursach wykłady prowadzili pp.:

Jan Wilk, dyrektor gimnazjum — historii Polski;

Józef Maślak, profesor gimn. — przyrody;

dr. Kobyliński — higieny;

Jan Błaszczak, kierownik szkoły powszechnej — geografii i języka polskiego;

Kazimierz Prejzner, sekretarz inspektoratu szkolnego — geografii i matematyki. P. Prejzner był zarazem kierownikiem kursów.

Słuchacze, mimo trudnych warunków (znaczna odległość od miasta) uczęszczali i przykładali się do nauki bardzo pilnie.

Przy zakończeniu Kursów wyrażono życzenie, aby w roku przyszłym zacząć wykłady wcześniej, zakupić podręczniki i uczyć się systematycznie. Przez czas trwania Kursów słuchacze mieli możliwość bezpłatnego korzystania z biblioteki P. M. S. w Radzynie.

Z RUCHU WYDAWNICZEGO.

Legandy, podania i obrazy historyczne Cecylii Niewiadomskiej. Biblioteczka młodzieży szkolnej. Nakład Gebethnera i Wolffa. Cz. X, królowie obieralni. Henryk Walezy, Stefan Batory. XIV. Kościuszko. Książę Józef XVI (dawniej XV) Królestwo Polskie 1815—31. Wydanie II uzupełnione. XVII. Emigracja—rok 1863. XVIII. W Dolinie łez od r. 1863—1901.]

Zebrane wiersze i opowiadania, opracowane przez znakomitą autorkę, dają w ręce młodzieży i nauczyciela doskonały materiał pomocniczy przy nauczaniu historii ojczyznej.

Nasi pisarze, ich życie i dzieła, krótki zarys dziejów piśmiennictwa polskiego. C. Bogucka, C. Niewiadomska. Wydanie drugie, uzupełnione. Nakład Gebethnera i Wolffa.

Przedpłata dla prenumeratorów zamiejscowych rocznie M. 132 z przesyłką, na miejscu M. 120. Cena oddzielnego egzemplarza M. 10.

Biblioteka Uniwersytecka KUL

1001486884